

УДК 374

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Кашина Г.С., к. пед. н., доцент,
доцент кафедри освіти дорослих

Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

У статті досліджується питання розвитку інформаційної компетенції вчителів технологій у системі післядипломної освіти. На сучасному етапі інформатизації закладів освіти для вчителів технологій характерним є застосування в професійній діяльності інформаційних технологій. Зокрема, це стосується інформаційно-комунікаційних технологій і розроблених на їх основі електронних освітніх ресурсів. Розвиток інформаційної компетентності вчителів технологій у системі післядипломної педагогічної освіти є системним і закономірним процесом прогресивних змін особистості педагога під час іхнього навчання здатності використання інформаційно-комунікаційних технологій, електронних освітніх ресурсів у своїй професійній і повсякденній діяльності.

Ключові слова: інформаційна компетентність, післядипломна освіта, вчителі технологій.

В статье исследуется вопрос развития информационной компетенции учителей технологий в системе последипломного образования. На современном этапе информатизации учебных заведений для учителей технологий характерно применение в профессиональной деятельности информационных технологий. В частности, это касается информационно-коммуникационных технологий и разработанных на их основе электронных образовательных ресурсов. Развитие информационной компетентности учителей технологий в системе последипломного педагогического образования является системным и закономерным процессом прогрессивных изменений личности педагога во время учебы касательно способности использования информационно-коммуникационных технологий, электронных образовательных ресурсов в своей профессиональной и повседневной деятельности.

Ключевые слова: информационная компетентность, последипломное образование, учителя технологий.

Kashyna H.S. DEVELOPMENT OF INFORMATION COMPETENCY TEACHERS OF TECHNOLOGIES IN THE POSTGRADUATE EDUCATION

The article deals with the development of information competence of technology teachers in the system of postgraduate education. At the current stage of informatization of educational institutions for technology teachers, the use of information technology in the professional activity is characteristic. In particular, it concerns information and communication technologies and electronic educational resources developed on their basis.

Professional requirements for a technology teacher include updating and developing professional knowledge and skills in the postgraduate education system. In addition, under the conditions of introduction of information and technological support of the educational process, the professional competence of the technology teacher will be expanded through the formation and development of information and communication competence in vocational and pedagogical activities, procedural-technological, communicative and creative skills and work skills in the information and communication pedagogical environment, the required amount of theoretical knowledge in the field of ICT.

The modernization and intensification of the entire process of becoming a teacher of technology of professional competence, necessary in modern conditions, is carried out with the help of an integrated system of scientific and methodological support based on the formation of the theoretical foundations of the use of multimedia technologies in the system of postgraduate education and the introduction of electronic education resources and web- resources, etc.

The development of information competence of technology teachers in the system of postgraduate pedagogical education is a systematic and logical process of progressive changes in the personality of a teacher during training on the ability to use information and communication technologies, electronic educational resources in his professional and everyday activities.

Teaching in the system of postgraduate pedagogical education, during which there is a process of developing the information competence of the teacher of technology, characterized by its passage of certain levels of development, each of which reflects its ability and readiness to use the technologies of the information society, especially information and communication technologies and electronic educational resources in socially significant activities.

Key words: information competence, postgraduate education, technology teacher.

Постановка проблеми. Застосування сучасних інформаційних технологій в усіх галузях життя визначає сутність змін у системі освіти на всіх рівнях. Наразі спостерігається стала залежність між ефективною

діяльністю науково-педагогічних працівників і рівнем їх професійної компетентності, що здебільшого визначається не обсягом засвоєного змісту знань, які швидко змінюються, а рівнем розвитку мислення, умін-

ням самостійно навчатися впродовж життя, здійснювати самоконтроль діяльності, безперервно самовдосконалюватися.

Також посилюється невідповідність між діяльністю вчителів технологій, необхідністю покращення їх підготовки до педагогічної діяльності та реальним станом її інформаційно-технологічного забезпечення в умовах сучасної освітньої діяльності, про що свідчить недостатній рівень знань, умінь і навичок більшості випускників педагогічних закладів вищої освіти в роботі з комп’ютерними програмами як прикладного характеру, так і зі спеціальними, здійснення інформаційно-аналітичної діяльності.

Законом України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» [1] було окреслено основні шляхи модернізації освіти в Україні через упровадження інформаційних і комунікаційних технологій. У цьому документі інформаційна компетентність учителя визначається однією з важливих характеристик педагога, що сприяє його успішній професійній діяльності, соціальній захищеності в умовах становлення інформаційного суспільства. Це й собі зумовлює необхідність модернізації системи підготовки та підвищення кваліфікації вчителів, що активізує розвиток їх інформаційної компетентності.

Визначене завдання є особливо актуальним і для післядипломної педагогічної освіти, яка покликана сприяти вдосконаленню та розвитку професійної майстерності вчителів закладів загальної середньої освіти, розвивати їх творчі нахили, що забезпечує конкурентоспроможність педагогів на ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях як іноземних, так і українських науковців значна увага приділяється процесу формування й розвитку інформаційної компетентності вчителів. Зокрема, проблемі формування інформаційної компетентності майбутніх фахівців присвячені роботи С.О. Гунько, М.І. Жалдака, Н.В. Морзе, О.М. Спіріна, О.М. Снігуря, Ю.В. Триуса, О.І. Шиман та ін. Розвиток інформаційної компетентності вчителів у післядипломній освіті розглядають у своїх наукових доброках А.Ю. Кравцова, О.В. Нікулочкина, Є.М. Смірнова-Трибульська й ін.

Аналіз праць учених свідчить, що проблема формування інформаційної компетентності вчителів досліджується здебільшого в контексті підготовки студентів різних спеціальностей педагогічного університету. Значно менше уваги в сучасних дослідженнях приділяється підвищенню кваліфікації вчителів технологій у закла-

дах післядипломної педагогічної освіти, що передбачає подальше використання в навчальному процесі інформаційно-комунікаційних технологій. Нагальною також є потреба в дослідженні проблеми розвитку інформаційної компетентності вчителів технологій, що зумовлена недосконалістю відповідного науково-методичного забезпечення підвищення кваліфікації цих педагогів і специфікою їх професійної діяльності в умовах інформатизації загальноосвітнього навчального закладу.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити питання розвитку інформаційної компетенції вчителів технологій у системі післядипломної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз професійної компетентності вчителя технологій доводить, що він має, по-перше, володіти цілим комплексом загальнопедагогічних знань і вмінь, серед яких знання провідних ідей, концепцій, закономірностей розвитку державної системи освіти, фундаментальних психолого-педагогічних теорій, дидактичних принципів, змісту, форм і методів навчання й виховання, методики проведення уроків у школі, зокрема уроків трудового навчання; уміння та навички професійно-педагогічної діяльності, професійної самоосвіти та самовдосконалення, педагогічної творчості тощо.

Професійні вимоги до вчителя технологій передбачають оновлення та розвиток фахових знань і вмінь у системі післядипломної освіти. Крім того, за умов упровадження інформаційно-технологічного забезпечення освітнього процесу професійна компетентність учителя технологій розширюватиметься за рахунок формування та розвитку інформаційно-комунікаційної компетентності в професійно-педагогічній діяльності; розширюватимуться процедурно-технологічні, комунікативні й творчі вміння та навички роботи в інформаційно-комунікаційному педагогічному середовищі, необхідний обсяг теоретичних знань у галузі ІКТ.

Необхідне в сучасних умовах оновлення й інтенсифікація всього процесу становлення у вчителів технологій професійної компетентності відбувається за допомогою цілісної системи науково-методичного забезпечення, що ґрунтуються на формуванні теоретичних основ застосування мультимедійних технологій у системі післядипломної освіти та упровадженні в цей процес засобів електронних освітніх ресурсів і веб-ресурсів.

Розвиток інформаційної компетентності вчителів технологій у системі післядипломної педагогічної освіти є системним і закономірним процесом прогресивних

змін особистості педагога під час навчання щодо здатності використання інформаційно-комунікаційних технологій, електронних освітніх ресурсів у своїй професійній і повсякденній діяльності.

Навчання в системі післядипломної педагогічної освіти, під час якого відбувається процес розвитку інформаційної компетентності вчителя технологій, характеризується проходженням ним певних рівнів розвитку, кожен із яких відображає його здатність і готовність використовувати технології інформаційного суспільства, передусім інформаційно-комунікаційні технології й електронні освітні ресурси, в суспільно значущій діяльності.

Отже, за наявності об'єктивних зовнішніх умов, що відображають стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційного суспільства, створюються умови для розроблення науково обґрунтованого методичного забезпечення навчання в системі післядипломної педагогічної освіти для створення відповідних внутрішніх умов розвитку інформаційної компетентності вчителя з урахуванням суб'єктивних умов, заснованих на ідеях і поглядах науковців щодо використання сучасної матеріально-технічної бази.

До внутрішніх умов необхідно віднести такі:

- організаційно-педагогічні (складання розкладу, розроблення критеріїв визначення рівня розвитку компетентності, матеріально-технічне оснащення освітнього процесу);
- навчально-методичні (підбір змісту навчання, інтеграція різноманітних курсів, виділення провідних ідей);
- технологічні (контроль і оцінювання, організація активних форм навчання, визначення груп умінь, що входять у компетентність, використання інноваційних технологій);
- психолого-педагогічні (здійснення діагностики розвитку тих, хто навчається, системне стимулювання та мотивація учіння, визначення критеріїв розвитку компетентності, рефлексія етапів кожного заняття) [2].

Необхідно зазначити, що навчальний процес характеризується системністю, цілісністю, планомірністю, організованістю, що сприяє розвитку індивідуальних здібностей особистості й інтенсифікує цей процес. Описаний варіант навчальної діяльності реалізується в навчальних закладах, серед яких – заклади системи післядипломної педагогічної освіти. Водночас навчальний заклад як інтегрована структура (зокрема його викладацький склад, матеріально-тех-

нічна забезпеченість тощо) впливає на перебіг навчального процесу в ньому. Тому для забезпечення ефективного розвитку інформаційної компетентності вчителів під час навчання в системі післядипломної педагогічної освіти також потрібно визначити відповідні умови.

Зазначені умови можна розподілити на групи з урахуванням специфіки роботи закладів системи післядипломної педагогічної освіти. До першої групи відносять суб'єктів андррагогичної діяльності, тобто врахування професіоналізму тих, хто навчає; готовність тих, хто навчається, до пізнавальної діяльності тощо; до другої групи відносять умови сприяння ефективності навчального процесу, тобто відповідне програмне, навчально-методичне та матеріально-технічне забезпечення тощо [3, с. 14–15].

Загальновідомо, що виділяють два основних варіанти навчальної діяльності: перший – вона відбувається під керівництвом того, хто навчає; другий – здійснюється самостійно тим, хто навчається.

Характерною ознакою першого варіанта навчальної діяльності є наявність навчального процесу – системи організації навчальної діяльності, в основі якої – органічна єдність і взаємозв'язок викладання (діяльності того, хто навчає) й учіння (діяльності того, хто навчається), що спрямована на досягнення цілей навчання. Діяльність того, хто навчає, включає визначення мети (очікуваного результату), змісту (системи знань, умінь і навичок, оволодіння якими дасть змогу ефективно виконувати конкретні дії в конкретній предметній галузі), методів (способів взаємопов'язаної діяльності того, хто навчає, і того, хто навчається), організаційних форм (зовнішнього вираження взаємодії того, хто навчає, і того, хто навчається, що здійснюється у встановленому порядку й у певному режимі), засобів (допоміжних матеріальних об'єктів) навчання; безпосередньої організації й управління, контролю й корекції навчальної діяльності. Під час навчального процесу відбувається безпосередня взаємодія того, хто навчає, і того, хто навчається.

У другому варіанті навчальної діяльності відсутній компонент, пов'язаний із викладанням, оскільки організація навчальної діяльності й діяльність учіння здійснюються безпосередньо тим, хто навчається.

Водночас кожен варіант навчальної діяльності спрямований на досягнення вищого рівня використання інформаційно-комунікаційних технологій учителем відносно наявного.

Необхідно зазначити, що описаний процес розвитку інформаційної компетентності

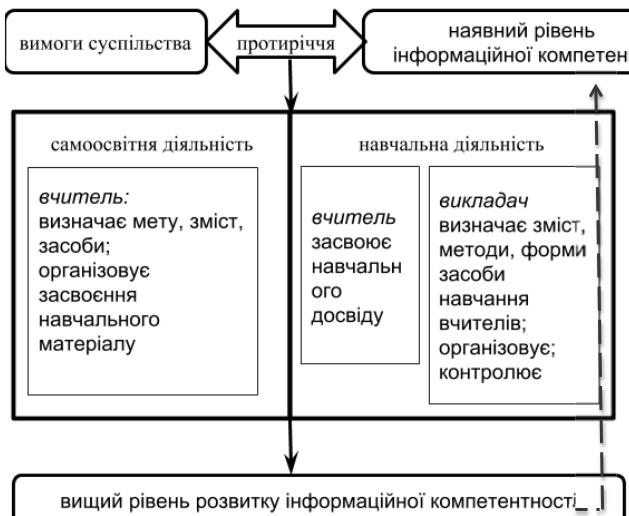

Рис. 1. Схема розвитку інформаційної компетентності вчителя технологій у системі післядипломної освіти

вчителя характеризується циклічністю. Досягнутий вищий рівень інформаційної компетентності вчителя відразу переходить у наявний, і якщо зберігається протиріччя з відповідними суспільними вимогами, то це знову спонукає вчителя до навчальної діяльності для їх вирішення.

Розвиток інформаційної компетентності вчителя відбувається внаслідок протиріччя між суспільними вимогами та наявним рівнем використання педагогом інформаційних технологій у своїй професійній і повсякденній діяльності. Ці протиріччя є рушійними силами відповідної навчально-пізнавальної діяльності – «спеціфічної форми активності суб'єкта, спрямованої на оволодіння соціальним досвідом як умовою розвитку індивідуальних здібностей» [4, с. 133]. Тому загальною моделлю розвитку інформаційної компетентності вчителя технологій у системі післядипломної освіти ми вважаємо структурну схему, що відображає складові елементи системи (учителя, зокрема його рівень розвитку за значеної компетентності; такі системи, як суспільство, суспільні вимоги щодо використання ІКТ, навчальний процес, самостійну

навчальну діяльність тощо), взаємозв'язки й відношення між ними (рис. 1).

До вимог суспільства, що спонукають до розвитку інформаційної компетентності вчителя технологій у системі післядипломної освіти, належать політичні, економічні, юридичні, соціально-педагогічні тощо; до внутрішніх – психолого-педагогічні, організаційно-педагогічні, організаційно-методичні. Водночас об'єктивні умови визначаються розвитком науки, техніки, технологій, потребами суспільства, специфікою економічних відносин і супроводжуються розробленням і реалізацією нових теоретичних ідей. Суб'єктивними умовами розвитку інформаційної компетентності вчителя технологій є ідеї, теорії та погляди науковців, їхні методологічні позиції та відповідний зміст освіти.

Висновки з проведеного дослідження.

Отже, представлена схема (рис. 1) є гносеологічною, оскільки відіграє роль проміжного об'єкта в процесі пізнання такого педагогічного явища, як розвиток інформаційної компетентності вчителя технологій у системі післядипломної освіти. Зокрема, з огляду на об'єктивні зовнішні умови, зумовлюється необхідність уточнення змісту, методів, засобів, організаційних форм навчання вчителів технологій у системі післядипломної освіти для забезпечення розвитку інформаційної компетентності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Концепцію Національної програми інформатизації: Закон України від 4 лютого 1998 р. № 75/98-ВР. URL: zakon.rada.gov.ua/go/75/98-вр.
2. Первутинский В.Г. Современные подходы к развитию профессиональной компетентности студентов. Сайт кафедры акмеологии РГПУ им. А.И. Герцена (зав. каф. С.Ф. Эхов). URL: <http://akmeo.rus.net/index.php?id=119>.
3. Зубко А.М. Організаційно-педагогічні умови удосконалення навчального процесу в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». К., 2002. 22 с.
4. Ягупов В.В. Військова дидактика: навч. посіб. К.: ВПЦ «Київський університет», 2000. 400 с.